

Dr. Gellérfi Gergő – Portfólió 5.

*Otrokocsi Fóris Ferenc és Bátorkeszi István kérvénye a hollandiai francia egyházak zsinatához;
Bátorkeszi István és Jablonczai János átvételi elismervénye a prédikátorok számára gyűjtött összegről;
Köpeczi Balázs levele Louis Tronchinnek.*

A csatolt fordítások megjelenési helye:

Bujtás László Zsigmond: *A megszabadított gályarab prédikátorok küldöttsége Hollandiában.* In:
Bozzay Réka (szerk.): *Történetek a mélyföldről: Magyarország és Németalföld kapcsolata a
kora újkorban.* Debrecen 2014. 10–68. A fordítások az 55–68. oldalon találhatóak.

előtt.¹⁶⁰ Aki a többiek nevében szólt, nagyon meghatóan beszélt, mivel folyékony és lényegre törő beszéde, amely szellemi tehetségéről tanúskodott, testének nyomorúságos állapotával párosult.”¹⁶¹

Függelék

1.

Otrokocsi Fóris Ferenc és Bátorkeszi István kérvénye
a hollandiai francia egyházak zsinatához¹⁶²
Leiden, 1677. május 9.

Admodum Reverendi ac doctissimi Viri Mysteriorum
Dei Dispensatores fidelissimi nobisque in Christo Fratres
dilectissimi, semper Honorandi.

Non ignoramus vos quoque non solum stylo quodam
generali et metaphorico (qui omnes concernit fideles),
sed etiam strictiori ac proprio, una nobiscum in hisce
terris peregrinos esse, utpote qui vel in maioribus vestris
olim, vel in propriis personis aestuanti persecutionis
tempestate coacti, propter fidem et puram conscientiam
retinendam patrias aedes deseruistis, verum quoniam
clementissimus ille afflictorum procurator, et providus
dispersorum collector, vos in hac Christicolarum terra,
velut incolas iam loca figere, atque radices agere fecit.
Insuper liberrimo religionis orthodoxae exercitio, sub alis
piorum ecclesiae patronorum, donavit, dum interea nos
adhuc partim ad ostia potentum, pro patriarum sub cruce

¹⁶⁰ Az ülés 1676. október 12-én volt. Vö. MIKLÓS, *De houding...*, i. m., 92–93.

¹⁶¹ BUJTÁS László Zsigmond, *Balthasar Bekker magyar vonatkozású könyvei és olvasmányai*, KvKt, 26(2004), 256.

¹⁶² A hollandiai francia református egyházak szervezetenként elkülönültek a hasonló holland egyházaktól, így külön zsinatot tartottak. A fenti zsinat 1676. május 12-étől ülésezett Utrechtben. Vö. *Livre des Actes...*, 794.

gementium ecclesiarum atque inde depulsorum pastorum libertate recuperanda humiliare pulsantes, partim eandem inter densa suspiria anxie et avide expectantes, numero 30 passim, in incertis sedibus erramus. Idcirco vos tanquam eiusdem mystici corporis una nobiscum membra eiusdemque Domini Salvatoris ministros et fratres in illo Salvatore nobis dilectissimos, confidenter requisivimus, supplices obsecrantes ut ad exemplum aliorum fidelium nostras passim in hoc exilio necessitates sublevantium, vos quoque tum precibus publicis ac privatis apud Deum, tum vero liberalium manuum apertione (quantum status et novercantia hoc tempora permittunt) afflictis conservis vestris subveniatis.

Hanc vero eo confidentius nostram vobis petitionem praesentamus, quod iam experti sumus ubique hactenus ecclesias Gallicas (etiamsi celebrem illam Genevensis ad opera misericordiae velut ruentem, tacuerimus) utpote Francofurtensem Hanoviensem, et Londinensem, non mediocri charitatis ardore, nos amplexas fuisse. Exempla huius modi non parum nos moverunt ut vestra etiam subsidia implorarem, persuasum vobis habete, vestrae in nos declarandae charitatis Deum numquam fore immemorem sed opulentissime eam in utraque vita remuneraturum, nos quoque hanc remunerationem, in vos largiter refundendam praecibus assiduis apud Divinam Maiestatem sollicitabimus in reliquo, Deo eiusque gratiae vos commendantes felicem in omnibus vestris conatibus progressum atque imprimis omnibus vestris ecclesiis diuturnam ac florentissimam pacem et tranquillitatem e puro pectore precamur. Datae Lugduni Batavorum, die 9 maii Stil. novo An. 1677.

Vestri in Christo Jesu fratres et conservi, duo ministri Hungarici propter Evangelicam veritatem exulantes, nomine omnium sociorum supplicibus suis literis

venerandum vestrum consessum requirentes Franciscus
Foris Otrhocsinus et Stephanus Batorkessi.¹⁶³

A levél fordítása.¹⁶⁴

Nagytiszteletű tudós és nagyra becsült férfiak, Isten titkainak leghűségesebb sáfárai, Krisztusban szeretett testvéreink!

Nem kerülte el figyelmünket, hogy ti nemcsak egyfajta általános és metaforikus értelemben (ami minden hívőre érvényes), hanem a szó szoros értelmében is e vidékeken velünk együtt vagytok peregrinusok. Tudniillik a hit és a tiszta lelkiismeretek megőrzése miatt ti is elhagytátok otthonaitokat, részint az előjáróitokkal együtt, részint magánemberként az üldözés forrongó idejétől kényszerítve.¹⁶⁵ Ám a tönkretettek ama legkegyesebb gondviselője és a szétszéledtek gondos összegyűjtője titeket e keresztyén földön letelepített, s itt gyökeret eresztettetek. Sőt, ő megajándékozott titeket az igaz vallás lehető legszabadabb gyakorlásával az egyház kegyes patrónusainak szárnyai alatt, míg mi, akik mind ez idő alatt egyfelől a kereszt alatt nyögő egyházközségeink s az onnan elkergetett lelkeszek szabadságának visszaszerzéséért megalázkodva kopogtattunk a hatalmasok kapuján,¹⁶⁶ másfelől pedig e

¹⁶³ Kiadva: *Livre des Actes...*, 795. – A folyamodvány másolatban maradt fenn. A magyar neveket láthatóan elírták. A vezetéknevek helyesen: *Otrokocsinus*, *Bátorkeszi*.

¹⁶⁴ A szövegek magyar fordításának az egyházi terminológia szempontjából történő átnézéséért és hasznos észrevételeiért Dr. Hermán M. Jánost illeti hálás köszönet.

¹⁶⁵ A hugenották a 17. század hatvanas éveitől a vallásüldözések miatt egyre nagyobb számban menekültek el Franciaországból és telepedtek le többek között Hollandiában.

¹⁶⁶ Utalás a holland parlamenthez és az angol királyhoz beadott kérvényeikre és egy másik, Németországba indult küldöttségüknek a fentivel azonos célú küldetésére.

szabadságot sűrű sóhajtások közepette szorongva és sóvárogva várjuk, harmincan szétszóródva bizonytalan helyeken bolyongunk.¹⁶⁷ Ezért titeket, ugyanannak a titokzatos testnek tagjait, ugyanannak a Megváltó Úrnak szolgálait, és ugyanabban a Megváltóban legkedvesebb testvéreinket bátran felkutattunk, kérve-könyörögve, hogy a nélkülözésünket e száműzetésben különböző helyeken enyhítő más hívők példájára,¹⁶⁸ ti is segítsetek nyomorult szolgálóitoknak egyrészt Istenhez szóló nyilvános és egyéni imáitokkal, másrészt pedig adakozó kezeitek kitarásával – amennyire a helyzet s e mostoha időszak engedi.

E kérésünket pedig annál is inkább bátran tárjuk elétek, mert már eddig is mindenütt azt tapasztaltuk, hogy a francia egyházak (még ha azt a bizonyos híres genfit el is hallgatjuk, mely szinte rohant könyörületességet gyakorolni),¹⁶⁹ éppúgy, mint a frankfurti,¹⁷⁰ a hanai¹⁷¹ és a londo-

¹⁶⁷ Zürich összesen harminc prédikátort fogadott be. Huszonhatan szabadultak a nápolyi gályákról, négyen pedig a bukkari (ma: Bakar, Horvátország) börtönből. Az előbbiek közül Végh András útközben meghalt, viszont az utóbbi csoporthoz Velencében csatlakozott Beregszászi István, aki még korábban kiváltotta magát (vö. THURY, *i. m.*, 144., 374.). A levél megírásának időpontjában Svájcban, Angliában, Hollandiában is vannak közülük, Nikléczi és Steller pedig úton van Dániába. A Németországba indult csoport tagjainak esetében még nem mind-egyiknél tisztázott, hogy mikor tértek pontosan haza, ezért elképzelhető, hogy ott is tartózkodtak néhányan. Egy korábbi gályarab prédikátor viszont bizonyosan Németországban volt ekkor, a Zürichből már hazafelé tartó Czeglédi Péter (vö. THURY, *i. m.*, 217.).

¹⁶⁸ Utalás az Anglia előtti időszak korábban ismertetett adományaira.

¹⁶⁹ Zürichbe érkezésük után nem sokkal, 1676. június 30-án a prédikátorok közül néhányan Genfbe látogattak, hogy köszönetet mondjanak kiszabadításuk elősegítéséért és a számukra rendezett gyűjtésért. A küldöttség tagja volt a levélíró, Köpeczi Balázs is. Vö. THURY, *i. m.*, 152.

¹⁷⁰ Frankfurt am Main.

¹⁷¹ A prédikátorok Hollandia felé útba ejtették Majna-Frankfurtot és Hanaut is. Vö. Otrókosi Főris Ferenc Johann Heinrich Heideggernek. Frankfurt am Main, 1676. augusztus 14. Vö. ZSILINSZKY Mihály, *Zürichi jegyzetek a magyar prot. egyházak gyász-évtizedének eseményeire nézve*, SpFüz, 10(1866), 557. Lásd még THURY, *i. m.*, 162–163. – A prédikátorok sorsát a frankfurti és hanai holland református egyházak már 1675-ben megismerték a már említett Burman utrechti professzor révén, aki korábban Hanauban volt lelkész. Az ő közvetítésének köszönhetően a két egyház 1675 nyarán küldött pénzt a gályarabok számára. Vö. BUJTÁS, *A gályarab prédikátorok...*, *i. m.*, 51. Lásd még THURY, *i. m.*, 96.

ni, roppant heves szeretettel fogadtak minket. Az ilyesféle példák nem kevésbé biztattak minket, hogy a ti támogatásotokért is könyörögjünk, s higgyétek el: az irányunkba kimutatott szereteteket az Úr sohasem felejt el, sőt azt a lehető legbőszéesebben meg fogja téríteni mindkét életetekben, s ezentúl mi is szüntelen könyörgésekkel fogunk esedezni az Isteni Fenséghez, hogy ezt a viszonzást nektek gazdagon megtérítse. Titeket Istenre és az ő kegyelmére bízva, tiszta szívből kérünk minden vállalkozásokban sikeres előrehaladást, s mindenekelőtt tartós virágzó békét és nyugalmat az egész egyházatoknak. Kelt Leidenben, május 9-én az új naptár szerint 1677-ben.

Testvéreitek és szolgatársaitok Jézus Krisztusban, két az Evangélium igazságáért hontalanná vált magyar lelkész, akik minden társuk nevében e kérvénnyel tiszteletreméltó együttérzéseket kérik: Otrokocsi Főris Ferenc és Bátorkeszi István.¹⁷²

Fordította: Gellérfi Gergő

¹⁷² A pozsonyi vértörvénytörvények elé idézését, majd gályarabságát megelőzően Otrokocsi rimaszécsi, Bátorkeszi veszprémi lelkész volt. Mint láttuk, ők voltak azok, akik – míg rajtuk kívül négyen még Angliában maradtak és a kettőjükkel együtt Hollandiába visszatérő evangélikus társaik továbbmentek a skandináv országokba – 1677 áprilisának végétől társaik ügyében eljárak Hollandiában. A rendelkezésre álló adatok alapján úgy tűnik, hogy Leiden után előbb Otrokocsi, majd később Bátorkeszi is átköltözik Utrechtbe. – Otrokocsira lásd FALLENBÜCHL Ferenc, *Otrokocsi Főris Ferenc élete és irodalmi működése*, Bp., 1899; újabban: FERENCZ Anna, *Hitből táplálkozva. Az 1674-es pozsonyi vértörvénytörvények elé idézett gömöri lelkészek és tanítók*, Somorja, 2004, 68–71; Bátorkeszire: HODOSSY Lajos, *Bátorkeszi István, a veszprémi gályarab-prédikátor*, Pápa (Jókai Füzetek, 39), 2004.

2.

Korabeli feljegyzés a magyar prédikátorok számára
gyűjtött összegekről
1678

Memoire des donations charitables des églises wallonnes des Provinces-Unies envoyées à l'église de Leyde pour les faire tenir aux pasteurs hongrois qui ont été persecutés pour l'évangile¹⁷³

Amsterdam	L*	100:	0:	0
Heusden	L	9:	9:	0
ter Gouda	L	25:	4:	0
ter Goes	L	20:	0:	0
Delph	L	63:	0:	0
La Briele	L	20:	0:	0
Dort	L	15:	15:	0
Haerlem	L	25:	4:	0
la Haye	L	100:	0:	0
Rotterdam	L	265:	15:	0
Campan	L	20:	0:	0
Middelbourg	L	245:	14:	0
Zas de Gand	L	25:	4:	0
Leuwarden	L	31:	10:	0
Breda	L	96:	3:	0
Leyde	L	40:	0:	0
Ziriczee	L	31:	10:	0
Utregt	L	63:	0:	0
Bois le duc	L	31:	10:	0
Flessingue	L	36:	0:	0
	L	1264:	18:	0

A kimutatás fordítása:

Feljegyzés a Holland Egyesült Tartományok francia egyházainak jótékony célú adományairól, amelyeket a leideni

¹⁷³ Kiadva: *Livre des Actes...*, i. m., 807–808.

* A pond nevű korabeli pénz jele, amely annak latin nevére (libra) utal.

egyháznak juttattak el, hogy az átadja az Evangéliumért üldözött magyar lelkészeknek

Amszterdam	pond ^m	100:	0:	0
Heusden	pond	9:	9:	0
Gouda	pond	25:	4:	0
Goes	pond	20:	0:	0
Delft	pond	63:	0:	0
Brielle	pond	20:	0:	0
Dordrecht	pond	15:	15:	0
Haarlem	pond	25:	4:	0
Hága	pond	100:	0:	0
Rotterdam	pond	265:	15:	0
Kampen	pond	20:	0:	0
Middelburg	pond	245:	14:	0
Sas van Gent	pond	25:	4:	0
Leeuwarden	pond	31:	10:	0
Breda	pond	96:	3:	0
Leiden	pond	40:	0:	0
Ziriekzee	pond	31:	10:	0
Utrecht	pond	63:	0:	0
's-Hertogenbosch	pond	31:	10:	0
Vlissingen	pond	36:	0:	0
	pond	1264:	18:	0

3.

Bátorkeszi István és Jablonczai János átvételi
elismervénye a prédikátorok számára gyűjtött összegről
Leiden, 1678. február 7.

Nos subscripti pastores ungarici, a terris et ecclesiis patriis
exules atque extorres propter nomen domini nostri Jesu
Christi, testamur confitemurque ecclesiam Gallobelgicam

^m A *pond* *Hollands* a kor egyik fontos elszámolási pénzneme volt. Az első oszlopban a pondok, utána a stuiverek, majd a penningek mennyisége található. 1 pond 20 stuivert, 1 stuiver 16 penninget ért. Vö. GELDER, H. Enno van, *De Nederlandse munten*, Utrecht, Het Spectrum, 1970, 267.

quae Christo Leidae colligitur nostras in manus contulisse nobisque a fratribus nostris ob eam causam deputatis dedisse summam mille ducentorum sexaginta quatuor florenum secundum, valorem monetae Hollandicae quae summa ab omnibus ecclesiis gallobelgicis quae in Belgio foederato Christi nomen invocant collecta in subsidium nostrum fratrumque nostrorum Jesu Christi confessorum erogata est, in cuius rei veritatisque declarationem nos propria manu haec nomina subscripsimus nomine reliquorum fratrum nostrorum, Stephanus Batorkessi, Johannes Jablonsky, exules Ungari.¹⁷⁴

Az irat fordítása:

Mi, alulírott magyar lelkészek, hazánk földjéről és egyházközségeinkből a mi Urunk Jézus Krisztus neve miatt száműzöttek és hontalanok, tanúsítjuk és elismerjük, hogy a francia egyházközség – amely Leiden városában gyűjtetik egybe a Krisztusért – számunkra, akiket testvéreink ezzel megbíztak, összegyűjtött és nekünk odaadott egyezerkettőszázhatvannégy, Hollandiában használatos forintot.¹⁷⁵ Ez az összeg, melyet az összes, a Holland Egyesült Tartományokban lévő, a Krisztus nevét segítségül hívó francia gyülekezet adott össze, a mi magunk és a Jézus Krisztusban hívő testvéreink támogatására ki lett fizetve; az erről s ennek igazságáról szóló nyilatkozatot mi saját kezűleg írjuk alá többi test-

¹⁷⁴ Kiadva: *Livre des Actes...*, 808. – Az elismervény másolatban maradt fenn. A magyar neveket láthatóan elírták. A vezetéknevek helyesen: *Bátorkesszi, Jablonczai*.

¹⁷⁵ Utalás a *florenus Belgicusra*, vagyis a guldenre. A pond és a gulden értéke meg egyezett, ezért azonos a kimutatásban szereplő és az átvételi elismervényben szereplő összeg.

vérünk nevében: Bátorkeszi István, Jablonczai János,¹⁷⁶ magyar száműzöttek.

Fordította: Gellérfi Gergő

4.

Köpeczi Balázs levele Louis Tronchinnek¹⁷⁷

Leiden, 1678. július 4.

Vir plurimum Reverende, et Frater in Domino multum dilectissime, tibi pacem Domini cum omni benedictionum ubertate precor.

Frater in Domino Confidentissime, recorder etiamnum tuorum cum apud vos essem verborum ad me habitorum, qui in tua mihi jucunda conversatione, atque suavissimo colloquio, frater me rogabas, ut quamdiu nobis aura hacce vitali frui liceret, mutuam observare literarum commercium vellemus; ego obligationis meae apud te, et tuos praestitae memor, iteratis certo vicibus, Londino transmisi literas ad vos, quarum cum responsum sedulo expectabam, frustratus sum, et cum admiratione meditabar, quid nam esse causae, quod tam cito apud vos in oblivionem abiverim; ecce etiamnum scribo, ut me scias extra¹⁷⁸ Patriam adhuc in exilio summo cum cordis dolis vivere, cum quodam Fratre calamitatum mearum

¹⁷⁶ Jablonczai Pozsonyba idézése, majd gályarabsága előtt a Gömör vármegyei Bején volt lelkész. Angliából 1677 novemberében érkezett vissza, majd 1678 márciusában előbb az utrecht, később a leideni egyetemnek lett hallgatója. – Életrajzára lásd legújabbán FERENCZ, *i. m.*, 51–53.

¹⁷⁷ Tronchin, Louis (1629–1705), 1661-től a genfi egyetem teológiaprofesszora, 1662-től lelkész, a prédikátorok genfi látogatásának idején a genfi papi testület elnöke. Vö. THURY, *i. m.*, 152–153.

¹⁷⁸ A kéziratban a szó előtt áthúzva: non.

Lugduni Batavorum in Academia florentissima, qui tuam singularem humanitatem, et affectum benevolum, multis cum honore, et reverentia exposui Doctoribus, et aliis viris Generosissimis, quibuscum saepe mihi conversari jucundum fuit, et utile apud exteros; quandoquidem ergo per Gratiam Dei mei adhuc vivam, fac me dilectissime Frater, recrees tuis literis, et charissimi filii tui epistoliis, quibus dubio procul non minimam mei moereris partem, et cordis misere affecti tristitiam a me repelles, novam introducens consolationem scripturae phrasibus expressam ita mihi tuum nuncium expectanti; atque tuo erga tuum in Domino Fratrem officio plenissime satisfacies, et me excitabis amplius ad commercium literarum, non tantum inchoandum in exilio, atque etiam (si Deo ita visum fuerit) in Patria, rerum etiam conservandum quoad vixero, tuus sum et tuus ero. Meo nomine meum venerandum Parentem Clarissimum Dominum Philippum Mestrezatium saluta officiose, imo officiosissime, quem Deus in Christo benigne amplectatur, inque suo [...] ¹⁷⁹ suo Deus spiritu regat, consoletur, et in via verae cognitionis, ad vitam fine carentem pleno cum applausu deducat, ubi cum justis adinstar stellae splendentis stella splendeat, et aeternum laetetur, simul cum glorioso Primogenitorum coetu ζήσει. ¹⁸⁰

Saluta dilectissime Frater, omnes venerandos Viros, Academiae, et Ecclesiarum reformatarum Genevensium Professores Celeberrimos, et Angelos vigilantissimos, signanter autem Dominum Turretthinum Majorem, et

¹⁷⁹ Olvashatatlan szó a kéziratban.

¹⁸⁰ A görög szó olvasata zései, jelentése: élni fog. (Gellérfi Gergő szíves közlése.)

Minorem, quibus Deus faveat. Vale in Domino Vir Dei, et mihi fave. A1678 d. 4 Julij Lugduni Batavorum Tibi in Christo addictissimus

Basilius Köpecinus
Exul pro religione Christi

Venerandus Dominus ad me literas dum scripturus est in Julio vel Augusto, dirigat Amstelodamum ad Reverendum Dominum Bernardum Somerum¹⁸¹ Ecclesiae Reformatae Ministrum, et iste mihi resignabit.

Címzés: Admodum Reverendo, ac Clarissimo Viro, Ludocivo Thronczino, Verbi Divini Ministro Zelosissimo atque simul Sacrosanctae Theologiae Professori Publico in Academia Genevensi Celeberrimo. Domino et Fratri in Christo dilectissimo Genevae¹⁸²

A levél fordítása:

Nagytiszteletű férfi, messze legkedvesebb testvérem az Úrban, az Úr békéjét és áldásainak teljességét kívánom neked!

Leghívebb testvérem az Úrban, még mindig emlékszem hozzám intézett szavaidra, amikor nálatok voltam: e nekem igen kedves beszélgetésünkben, e legédesebb társalgásban, arra kértél engem, testvérem, hogy amíg az életető levegőt élveznünk szabad, törekedjünk a kölcsönös levélváltás megőrzésére. Én emlékszem a hozzád és a tiedhez való kiemelkedő elkötelezettségemre, s folytonos viszonzásokra törekszem, Londonból levelet küldtem

¹⁸¹ A kéziratban e szó kétszer szerepel.

¹⁸² Lelőhelye: Bibliothèque du Genève, Arch. Tronchin, vol. 46, ff. 230r-231v.

nektek.¹⁸³ Ám mohón várva a válaszra csalódnom kellett, és ámulattal gondolkodtam el: vajon mi oka lehet, hogy nálatok ily gyorsan feledésbe merültem? Lám még mindig írok, hogy tudd, én még mindig hazámon kívül élek e legvégső száműzetésben nagy szívfájdalmak közepette, egy testvéremmel,¹⁸⁴ aki társam a nyomorúságban, az igen-igen tekintélyes leideni Egyetemen. Itt én tisztelettel és megbecsüléssel sok tudós doktornak¹⁸⁵ elbeszéltem a te kivételes műveltségedet és kegyes jóakarodat, s más igen-igen nemes férfiaknak is – a velük való gyakori beszélgetés kellemes volt számomra, és hasznos is külföldön. Minthogy tehát Istenem Kegyelmeből még élek, tedd meg nekem, legkedvesebb Testvérem, hogy új erőt adsz soraiddal és legkedvesebb fiad¹⁸⁶ leveleivel, amelyekkel kétségtelenül bánatomnak nem csekély részét el fogod űzni, ahogy szerencsétlen szívem szomorúságát is, és így nekem, aki híredre várok, szavakba öntve új vigasztalást hozol; ezzel teljes mértékben teljesíteni fogod a kötelességedet az Úrban szeretett testvéreddel szemben, és engem is további levélváltásokra fogsz biztatni, hogy ne csupán a száműzetésben kezdjem ezt el, hanem (ha Isten így látja majd jónak) hazámban is folytassam, amíg csak élek, tiéd vagyok és tiéd leszek. Üdvözöld nevemben illő, sőt a legillendőbb módon tiszteletreméltó atyai jó barátomat, a kiváló Philippe Mestrezat Urat,¹⁸⁷ akit az Isten kegyesen

¹⁸³ A latin eredetiben levő *litterae* szó 'leveleket' is jelenthet. (Gellérfi Gergő szíves közlése.) Köpeczinek jelenleg csak egy, Londonból Tronchinhez írt levele ismert (előhelye: Bibliothèque du Genève, Arch. Tronchin, vol. 46, ff. 226r–229v), a magyar fordításban ezért áll a szó egyes számban.

¹⁸⁴ Valószínűleg Jablonczai Petes János, aki ez év márciusában iratkozott be az egyetemre.

¹⁸⁵ Célzás az egyetem doktori címmel rendelkező professzoraira.

¹⁸⁶ Tronchin, Antoine (1664–1730), Louis Tronchin genfi professzor fia, jogászai tanulmányai után közhivatalnoki pályát futott be.

¹⁸⁷ Mestrezat, Philippe (1618–1690), 1649-től a teológia professzora a genfi egyetemen.

öleljen magához a Krisztusban, és irányítsa őt Isten szent lelkével [...],¹⁸⁸ nyerjen vigaszt, és az igaz megismerés útján vezesse őt az örök életig dicsőségben, ahol az igazakkal együtt fénylő csillag képében maga is csillagként ragyogjon, örvendezzék az öröklétnek, s éljen az Elsősülöttek dicsőséges társaságában.

Legkedvesebb Testvérem, üdvözlj minden tiszteletreméltó férfit, az Egyetem és a genfi református egyházak¹⁸⁹ leghíresebb professzorait, s Isten legéberebb hírnökeit, az idősebb és ifjabb Turretini urat¹⁹⁰ pedig különösen, akiket Isten vegyen pártfogásába. Éljen boldogan az Úrban, Isten embere, s végy pártfogásodba. 1678. július 4. Leiden. Legelkötelezettebb híved a Krisztusban

Köpeczi Balázs¹⁹¹

Krisztusban való hite miatti száműzött

Tiszteletreméltó Úr, midőn hozzám levelet írsz majd júliusban vagy augusztusban, irányítsd azt Amszterdamba Bernard Somer tiszteletes úrhoz,¹⁹² a református egyház lelkészéhez, és ő fogja nekem továbbítani.

¹⁸⁸ A latin eredetiben az e helyen álló szó olvashatatlan.

¹⁸⁹ Genfben a francia mellett olasz egyház is működött.

¹⁹⁰ Az idősebb: Turretini, François (1623–1687), 1653-tól a teológia professzora a genfi egyetemen. Az ifjabb: Turretini, Michel (1646–1721), François unokaöccse, 1676-tól lelkész Genfben, ugyanettől az évtől a héber nyelv professzora az ottani egyetemen. – A gályarab prédikátorok sorsát szívükön viselő velencei reformátusok 1676 januárjában François Turretinihez fordultak azzal a kéréssel, hogy gyűjtsenek Genfben az akkor még a gályákon levő lelkészek számára. Vö. THURY, *i. m.*, 97.

¹⁹¹ Pozsonyba idézése, majd gályarabsága előtt a Gömör vármegyei Szkároson volt lelkész. 1677 novemberétől 1678 áprilisáig két társával Angliában tartózkodik, majd Hollandiába való visszatérte után májusban beiratkozik a leideni egyetemre. – Életrajzára lásd legújabban FERENCZ, *i. m.*, 61–63.

¹⁹² Mint korábban láttuk, Somerrel, De Ruyter admirális vejével már 1676 őszén kapcsolatba kerültek, 1678-ban pedig a pénzüket kezelte.

Címzés: A nagytiszteletű s igen híres férfinak, Ludovicus Thronczinusnak, a legserényebb lelkésznek, ki egyszerűsmind a szent teológia nyilvános tanára a hírneves genfi egyetemen. Krisztusban legkedvesebb uramnak és testvéremnek Genfben.

Fordította: Gellérfi Gergő